

С ГРИЖА И ОТГОВОРНОСТ ЗА ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Христозова, Г. (2018). *Обучението по български език в 1. – 4. клас (граматика, правопис, правоговор, пунктуация)*.
Габрово: ЕКС-ПРЕС

Веселина Ватева

Бургаски свободен университет

Проф. д.п.н. Галя Христозова е един от водещите специалисти по методика на обучението по български език в началните класове.

Научните ѝ интереси са многостранни. Тя дълги години успешно работи в различни направления на методиката:

- системата на обучението по български език в началното училище;
- историческото развитие на методиката на езиковото обучение;
- учебната задача по български език;
- груповата организация на учебната дейност по български език в началното училище;
- правописното и правоговорното обучение в началните класове.

Трудът „Обучението по български език в 1.– 4. клас (граматика, правопис, правоговор и пунктуация)“ притежава качествата на монографично проучване по проблеми на обучението по български език в началното училище и е своеобразен апотеоз на научните постижения на авторката, обединяващ успешно дългогодишните ѝ интереси и разработки.

Повечето от темите в монографията са посветени на проблеми, показателни за еволюцията в схващанията за резултатност на образователния процес.

Авторската анотация гласи: „Книгата е предназначена за учителите по български език, за началните учители, за студентите от специалност *Предучилищна и начална училищна педагогика, Начална педагогика и чужд език, Българска филология*, за всички, които желаят да научат повече за родния си език“. В съответствие със замисъла е и структурата, включваща 4 глави.

Първата глава засяга „Общи въпроси на методиката на обучението по български език“. Разкриват се иновационни виждания на авторката за съвременна стратегия на обучението по български език. Разглеждат се проблеми, отнасящи се до методиката на обучението по български език изобщо, независимо от това, че в заглавието авторката ограничава предметната си област до изучаване на граматика, правопис, правоговор и пунктуация.

Изложението в първата част се отличава с информативност, навсякъде личи становището на авторката по разглежданите въпроси. В парадигмата на методите се разграничават: „традиционни методи“, „интерактивни методи“, „учебната задача“, „моделиране“.

В частта за групова организация на учебната дейност по български език в началното училище се представят оригинални виждания за същността и функциите на груповата работа – в общопедагогически и в собственометодически план. Обосновават се технологични решения за прилагане на груповата работа на занятията по български език. Интерес предизвиква системата от показатели за измерване на различните видове компетентности, овладявани в образователния процес. Експериментално се доказва ефективността на задачи, предназначени за груповата работа – в съответствие с новото учебно съдържание за началните класове.

В труда се разглежда и въпрос, ключов за системата на обучението по български език – учебната задача. В резултат на задълбочена изследователска и експериментална дейност е представено мащабно проучване на онтологичния статус на учебната задача изобщо и на учебната задача по български език в частност. Обект на анализ са съдържателните, функционалните и технологичните измерения на проблема.

Напълно съм съгласна с казаното, че от особено значение е, че учебната задача „е в основата на едновременното изграждане на всички компоненти на комуникативната компетентност – лингвистична, социолингвистична, стратегийна, социална, социокултурна, дискурсна“.

Приносна е обосноваването от Галя Христозова класификация на учебните задачи. Постигане на авторката е, че е успяла теоретично да обоснове и практически да реализира иновационен подход в постановките си за вариантност на методическите решения. Така се създават предпоставки за развиване на творческата активност на учителя, на неговите възможности за функционална импровизация, при която се вземат предвид не само целите и съдържанието на образователния процес, но и конкретните условия, при които той протича.

Във *втората глава* – „Изучаване на дяловете на науката за езика“, се разкриват вижданията на авторката за основната цел на обучението по български език. Според нея това е „изграждането на лингвистична компетентност като основен компонент на комуникативната компетентност и в частност формирането на лингвистични понятия“. Очевиден е акцентът, който авторката поставя на понятийността. Това е само един от концептите, които са фундаментални за съвременното езиково обучение, а именно *функционалност, комуникативност, понятийност*. В съответствие с това свое виждане тя говори за изучаване дяловете на науките за езика и последователно характеризира обучението по фонетика, обучението по лексикология, обучението по морфология (обособено в две самостоятелни части – изучаване на морфеми и изучаване на части на речта), обучението по синтаксис. Авторката обосновава методически решения, които ще улеснят учителите при подготовката и провеждането на уроци според изискванията на действащата учебна програма. Инструкциите включват сведения за лингвистичната същност на езиковите факти и проверени в практиката дидактически процедури за организиране и осъществяване на образователния процес, за оценяване на неговата резултатност.

Третата глава е посветена на „Обучението по правопис, правоговор и пунктуация“. Авторката умело е синтезирала лингвометодическа информация, изложена в предходни нейни публикации.

Открояват се няколко тематични кръга: от „възникването и развитието на правописа“ през историята на методическите възгледи за правописно обучение, принципите на съвременния български правопис, психологическите аспекти на обучението по правопис, типологията и преодоляването на грешки (не само правописни, но и пунктуационни, а и езикови грешки).

Предложени са методически идеи за работа по някои правоговорни, правописни и пунктуационни проблеми. За учителя ще бъде полезен направеният исторически обзор. Авторката проявява отлична библиографска осведоменост както по отношение на проблемите на правописа, така и по проблемите на правописното обучение. Безспорен принос е предложената типология на правописните грешки като предпоставка за системна методическа дейност.

Разграничението между задължителната и допълнителната учебна информация отговаря на интересите на любознателния учител; ще му послужи като инструмент за разработване на различни методически варианти на уроци.

Полезни са конкретните указания за алгоритми в работата над правописни грешки, както и указанията за оценяване на правописната грамотност. Авторката запознава читателите с възможните алгоритми при поправяне и при предотвратяване на правописни грешки. Подобни алгоритми могат

да намерят място в обучението по правоговор. Предлагат се технологични решения, които ще имат благотворно въздействие върху професионалната подготовка на учителите. Представят се нови идеи за препис, диктовка, работа върху думи с непроверяем правопис.

Особено функционални са предложенията за поправка на грешките. Става дума за подход, който осигурява обективност при оценяване на постиженията и слабостите; надеждно средство е за избор и съчетаване на адекватни дидактически процедури – в съответствие със спецификата на дидактическите задачи и с условията за работа при обучение.

Съвременното звучене на труда придава разработването на проблема за диагностика на лингвистичната компетентност в *четвъртата глава* от монографията. Практическа стойност имат приложенията, които, от една страна, разкриват резултати от експертни оценки, а от друга страна – съдържат ценни сведения за отчитане на обективните резултати от образователния процес.

Съвременните концепции за обучението по български език и предлаганите технологични решения представят проф. Галя Христозова като научен работник с приноси, свързани със:

- ефективната организация и осъществяването на образователния процес по български език в началното училище;
- формирането и усъвършенстването на професионални умения на учителите по български език в началното училище.

Представените в книгата идеи са популяризирани в няколко студии и статии и това допринася за подобряване на методическата и на лингвистичната култура на широк кръг читатели – методици, учители и студенти.

За отбелязване е съвременното звучене, което предлага функционалното прилагане на иновации, които служат за въвеждане на младата личност в света на културните традиции и в проблемите на съвременната действителност. Проявява се професионализмът на авторката, както и способността ѝ да постига ефективност.

Като обща оценка на монографията ще отбележа и нейната функционалност. Става дума за труд, който може да служи за обучение и самообучение, за контрол и самоконтрол.

Смисълът на направеното от авторката може да се оцени, като се има предвид, че в труда си Галя Христозова отчита противоречията между потребности и реалности и със средствата на образцов научен стил предлага професионално осъществени проучвания, ориентирани към широк кръг от читатели. Адресат е специалистът по методика на обучението по български език, учителят, който търси почва за изява, студентът, който търси информация за бъдещата си работа.

Особено полезна монографията би била за преподавателите по български език в началните класове в *училищата ни в чужбина*. Тя ще ги запознае с

надеждна и точна лингвистична информация, ще ги ориентира в обучението по български език съобразно актуалната учебна документация в България – ДОИ, учебни програми, учебници и учебни тетрадки, ще им даде методически идеи за съвременно преподаване, ще ги подпомогне в благородната идея да преподават българския език компетентно и с любов. Така, както проф. д.п.н. Галя Христозова е написала своята книга.

WITH CARE AND RESPONSIBILITY FOR BULGARIAN LANGUAGE TEACHING

Hristozova, G. (2018). *Obucheniето po balgarski ezik v 1. – 4. klas (gramatika, pravopis, pravogovor, punktuatsia)*. Gabrovo: EKS-PRES

✉ **Dr. Veselina Vateva, Assos. Prof.**
Burgas Free University
62, San Stefano St.
Burgas, Bulgaria
E-mail: vvateva@bfu.bg